

Masalın Arketipsel Dili ve Sanattaki Yansımaları

Yasemin Tanrıverdi¹

Özet

Bu çalışma, masalın arketipsel yapısını ve bu yapının çağdaş sanatta kolektif bilinçdışıyla kurduğu çok katmanlı ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Carl Gustav Jung'un arketip kuramı temel alınarak, masalların insan ruhunun evrensel ve tarih-üstü sembollerini barındıran bilinçdışı anlatılar olduğu; sanatın ise bu sembolik yapıları çağdaş estetik ve düşünsel bağlamlarda yeniden üreten bir ifade alanı sunduğu savunulmaktadır. Bu bağlamda masal, yalnızca geleneksel bir anlatı biçimi değil, insanın içsel yolculuğunu, dönüşüm süreçlerini ve varoluşsal sorgulamalarını görünür kılan simgesel bir yapı olarak ele alınmaktadır.

Marie-Louise von Franz, Joseph Campbell ve James Hillman'ın kuramsal yaklaşımlarından hareketle, masalların kahramanın yolculuğu, gölgeyle yüzleşme, ölüm ve yeniden doğuş, bireyleşme ve dönüşüm gibi temel temaları sanatçıların yaratım süreçlerinde nasıl yeniden anlamlandırıldığı tartışılmaktadır. Campbell'ın evrensel yolculuk modeli ve von Franz'ın masalları kolektif bilinçdışının “en saf anlatı biçimi” olarak tanımlayan yorumları, sanat üretimindeki arketipsel sürekliliği açıklamak için kuramsal bir zemin sunmaktadır.

Bu çerçevede Paula Rego, Kiki Smith, Louise Bourgeois, Joseph Beuys ve Anselm Kiefer gibi uluslararası sanatçıların yanı sıra Nazan Erkmén, Canan ve İnci Eviner'in üretimleri incelenerek, masalın arketipsel dilinin çağdaş sanatta nasıl sembolik, psikolojik ve poetik karşılıklar bulduğu ortaya konulmaktadır. İncelenen sanatçıların işleri, masalın masum ve romantik anlatımından uzaklaşarak; bastırılmış travmalar, beden politikaları, kolektif hafıza ve kimlik meseleleri üzerinden daha eleştirel, çoğul ve dönüşümsel bir dil geliştirdiğini göstermektedir.

Çalışmanın son bölümünde, masalın arketipsel dilinin çağdaş sanatta farklı disiplinler aracılığıyla nasıl yeniden üretildiği tartışılmaktadır. Masalın

1 Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fak., e-Mail: yasemin.tanriverdi@kocaeli.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-6869-4454

simgesel yapısı; bellek, beden, kimlik ve dönüşüm temaları etrafında şekillenen çağdaş sanat pratiklerinde eleştirel ve çoğul anlatı biçimlerine dönüşmektedir. İncelenen sanatçıların üretimleri, masalın romantize edilmiş anlatımının ötesine geçerek, kolektif bilinç dışında yer alan karanlık, bastırılmış ve travmatik imgeleri görünür kılmaktadır. Bu bağlamda masal, çağdaş sanatta geçmişe ait bir anlatı olmaktan ziyade, bireysel ve toplumsal dönüşüm süreçlerinin sorgulandığı dinamik bir düşünsel ve estetik alan olarak değerlendirilmiştir.

Giriş

Masallar, insanlık tarihinin en eski anlatı biçimlerinden biri olarak yalnızca sözlü kültürün taşıyıcıları değil, aynı zamanda insan ruhunun derin yapısının sembolik yansımalarıdır. Arketiplerin doğası gereği masallar, bireysel deneyimin ötesine geçen ve Carl Gustav Jung'un (1969) "kolektif bilinç dışı" olarak tanımlandığı psişik alana köklenmiş evrensel anlam kodlarını içerir. Jung'a göre masallardaki imgeler; mitlerde, rüyalarda ve ritüellerde tekrar eden arketipsel motiflerle aynı kaynaktan beslenen, insanlığın ortak tarihine sinmiş psişik örüntülerin en doğrudan ifadesidir. Bu nedenle masallar, yalnızca çocuklara yönelik basit hikâyeler değil; kahramanın yolculuğu, gölgeyle yüzleşme, dönüşüm, fedakârlık, yeniden doğuş ve bütünleşme gibi varoluşsal temaları simgesel düzeyde işleyen metinlerdir.

Marie-Louise von Franz'ın (1996) belirttiği üzere masallar, kolektif bilinç dışının "en saf ve en bozulmamış" anlatı formudur; çünkü tarihsel ve kültürel katmanlardan büyük ölçüde arınmış olup doğrudan psişik süreçleri görünür kılar. Joseph Campbell'ın kahramanın yolculuğu modeli ise masalların arketipsel örgüsünün evrensel doğasını destekleyerek, bu anlatıların insan ruhundaki dönüşüm dinamiklerini temsil ettiğini gösterir.

Sanat, bu arketipsel yapıların çağdaş dünyada yeniden beden bulduğu yaratıcı bir alandır. James Hillman'ın (1990) estetik psikoloji bağlamında vurguladığı gibi sanat, bilinç dışının imgelerini somut bir formda görünür kılma ve ruhsal deneyimleri duyulur bir alana taşıma kapasitesine sahiptir. Bu nedenle masal ve sanat arasındaki ilişki yalnızca tematik bir paralellikten ibaret değildir; iki alan da insan ruhunun sembolik işleyişine dayanan ortak bir zeminde buluşur.

Çağdaş sanatçılar, masallardaki arketipsel motifleri günümüz dünyasının eleştirel, politik ya da kişisel bağlamlarına uyarlayarak yeni imgeler ve anlatı biçimleri üretmektedir. Paula Rego'nun psikodinamik masal sahneleri, Kiki Smith'in beden ve doğa mitolojisini birleştiren işler, Louise Bourgeois'ın korku ve annelik arketiplerini bedenleyen heykelleri, Joseph Beuys'un ritüelistik performansları veya İnci Eviner'in kolektif hafıza ve kimlik üzerine

kurduğu çok katmanlı kompozisyonlar bu bağlamda masalın arketipsel dilinin güncel sanat pratiklerinde nasıl yeniden üretildiğine dair önemli örneklerdir.

1. Masalın Arketipsel Doğası

Masallar, insanın varoluşsal deneyimlerini sembolik bir dille ifade eden en köklü anlatı biçimlerindendir. Marie-Louise von Franz'ın (1996) belirttiği üzere, masallar mitlere kıyasla bilinçdışı süreçleri çok daha yalın, doğrudan ve arkaik bir düzeyde temsil eder. Bu yalınlık, masallarda bireysel psikolojiden ziyade evrensel ruhsal figürlerin konuşmasını mümkün kılar. Kahraman, anne, yaşlı bilge, gölge, büyücü ya da hayvan rehber gibi karakterler, Jung'un tanımladığı temel arketiplerin kültürel biçimlerde yeniden ortaya çıkmış hâlleridir.

Masal yapısının temelinde çoğu zaman Joseph Campbell'ın (2004) "kahramanın yolculuğu" modeliyle uyumlu döngüsel bir hareket bulunur. Bu döngü; çağrı, sınav, ölüm, yeniden doğuş ve dönüş aşamalarından oluşan ruhsal bir gelişim çizgisidir. Kahraman arketipi, bu bağlamda insanın kendi gölgesiyle yüzleşerek bireyleşme sürecine ulaşma çabasını temsil eder. Masalda karşılaşılan her engel, psikolojik bir eşiğe; her yardımcı figür ise dönüşüm yolunda rehberlik eden içsel bir güce işaret eder.

Masallarda sıkça yinelenen doğa mekânları — orman, dağ, mağara, su — Jungcu sembolizmde bilinçdışının metaforlarıdır. Örneğin *orman* hem tehlikenin hem de dönüşümün alanıdır; kahramanın eski benliğini geride bırakarak bilinmeyene adım attığı liminal bir mekândır. *Mağara*, içsel karanlıkla yüzleşmeyi; *dağ*, ruhsal yükselişi; *sı* ise arınma ve yeniden doğuş potansiyelini temsil eder. Masalın sonunda ulaşılan "ev", "saraya dönüş" ya da "krallığın yeniden kurulması", bireyleşme sürecinin tamamlanışını, yani ruhsal bütünlüğün sağlanmasını simgeler.

Bu yönleriyle masallar, yalnızca kültürel mirasın bir parçası değil; insan psikolojisinin derin yapılarını görünür kılan arketipsel haritalardır. Onları çağlar boyunca etkili kılan da tam olarak bu evrensel sembolik dildir.

2. Sanatçılar Üzerinden Arketipsel Çözümlemeler

2.1. Paula Rego: Gölgenin Masalları

Portekizli sanatçı Paula Rego'nun sanatı, masalların çocuklukla ilişkilendirilen masum yüzünü söküp çıkarır ve onun yerine bilinçdışının karanlık katmanlarını görünür kılan psikolojik sahneler kurar. Rego için

masal, toplumsal normların gizlediği travmaların, bastırılmış arzuların ve özellikle kadın bedeni üzerindeki tahakkümün alegorik bir alanıdır.

Rego'nun figürleri çoğu zaman teatral pozlarda, gerilimli bir sahnenin ortasındaymiş gibi görünür; ifadelerindeki sertlik, hikâyenin tekinsiz boyutunu açığa çıkarır. Özellikle “Snow White and Her Stepmother”, “The Maids”, “The Pillowman” gibi çalışmalarında, masallardaki kadın karakterler edilgen değil; kendi karanlığıyla baş başa kalmış, dönüştürülmüş ve yeniden güç kazanmış hâllerıyla karşımıza çıkar.

Görsel 1: Paula Rego, *Carmen Miranda*, 1985, Tuvale swanmış kâğıt üzerine akrilik, 121 x 151 cm

Bu figürler, Jung'un “Gölge” arketipini temsil eder: Bastırılan arzular, Çocukluktan taşınan korkular, Toplumsal rollerin yarattığı içsel çatışmalar, Kadının bedeni ve kimliği üzerindeki görünmez baskılar...

Rego'nun anlatısında masal bir kaçış alanı değil, aksine yüzleşmenin kendisidir. Sanatçı, masalların tekinsiz yapısını kullanarak izleyicinin bilinçdışındaki bastırılmış imgeleri harekete geçirir. Bu nedenle sahneler hem tanıdık hem rahatsız edicidir: bir masalın içindeymişiz gibi ama asla güvende değilmışiz hissi yaratır.

Görsel 2: Paula Rego, Kızıl Maymun Karısını Dövüyor, 1981, Kâğıt üzerine akrilik, 65 x 105 cm

Paula Rego'nun karakterleri, masal kahramanları olmaktan çıkar; travmanın, direnişin ve içsel dönüşümün taşıyıcılarına dönüşür. Böylece masal, mutlu sona ulaşan basit bir anlatı olmaktan çıkar ve insanın kendi karanlığıyla mücadele ettiği bir psikodrama dönüşür.

2.2. Kiki Smith: Yeniden Doğuşun Masalı

Amerikalı sanatçı Kiki Smith, kadın bedeni, doğa ve hayvan figürlerini bir araya getirerek arketipsel bir doğum-ölüm döngüsü kurar. *Rapture* (2001) adlı işinde kadın figürü toprağın altından çıkar; yeniden doğuş arketipinin görsel bir metaforudur. Smith'in eserlerinde “doğa-anne” arketipi hem koruyucu hem yutan bir güç olarak belirir.

Görsel 3: Kiki Smith, Born, 2002, Collection Highlig, Bronze , overall: 39 x 101 x 24

Görsel 4: Kiki Smith, Kiki Smith, Head with Bird I (Side), 1994, Courtesy of Pace Gallery.

2.3. Louise Bourgeois: Anima'nın Heykelleri

Louise Bourgeois'nin devasa örümcek heykelleri, özellikle **Maman** (1999), "anne" arketipinin hem koruyucu hem de tehditkâr yönlerini aynı anda görünür kılar. Bourgeois için örümcek, yaratıcı ama aynı zamanda korkutucu bir dişil figürdür; bu ikili yapı, Jung'un anima arketipiyle ilişkilendirilebilecek biçimde, sanatçının anneye hesaplaşma ve yeniden doğuş süreçlerini içerir.

Görsel 5: Louise Bourgeois, Spider, 1997, Londra Hayward Gallery

1990'lar ve 2000'lerde ürettiği büyük ölçekli çalışmalar arasında yer alan bu örümcek yerleştirmesinde figür, uzun bacaklarını açarak altındaki çelik telden kafesi sarıp sarmalar. Bu hareket, örümceği hem koruyucu hem de kuşatıcı bir varlık olarak konumlandırır. Kafes formu, sanatçının kişisel tarihine, belleğinde taşıdığı travmalara ve duygusal yüklerine işaret eden mekânsal bir metafor olarak okunabilir.

Bourgeois, bu yerleştirmede örümcek figürü aracılığıyla annesinin hem koruyucu hem baskın varlığını bedenleştirirken, aile içindeki kırılmalı bağları ve duygusal bağımlılık ilişkilerini şiirsel bir anlatı içinde görünür kılar. Yapıt, kişisel belleğin arketipsel imgeler aracılığıyla mekâna yayıldığı, derinlikli bir psikolojik alan oluşturur.

Görsel 6: Louise Bourgeois, Lady in Waiting, 2003, Londra Hayward Gallery

Yerleştirmenin merkezinde goblen kumaşla kaplanmış bir sandalye bulunur; duvarlara asılı dokuma parçaları, sanatçının çocukluk belleğini ve annesiyle kurduğu ilişkiyi çağırıştırır. Shalimar parfüm şişesi, bir madalyon ve durmuş bir saat gibi nesneler ise geçmişten kalan anıların ve zamanın duraksadığı kırılma anlarının sessiz tanıklarındır. Örümceğin karnının altına yerleştirilen, kumaşa sarılı üç cam yumurta kırılabilirliği ve korunma ihtiyacını vurgular; bu yumurtalar, sanatçının kız kardeşlerini ve kendisini simgeleyen hassas formlar olarak belirir.

2.4. Anselm Kiefer: Gölgeyle Yüzleşme

Anselm Kiefer, Alman tarihinin kolektif travmalarını masalsı ve mitolojik semboller aracılığıyla ele alan bir sanatçı olarak öne çıkar. Sanatçının yapıtlarında sıkça karşılaşılan yanan kitaplar, verimsizleşmiş tarlalar, kurumuş topraklar ve kozmik göndermeler içeren yıldızlı gökyüzü betimlemeleri, Jungcu anlamda “gölgeyle yüzleşme” sürecinin görsel karşılıkları olarak okunabilir. Kiefer, bireysel olduğu kadar kültürel düzeyde de işleyen bu yüzleşme sürecinde, Alman kolektif bilinçdışına inmeyi ve tarihsel bastırmaları görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, Jung’un bireyleşme kavramında tanımladığı içsel sorgulama ve bütünlenme süreciyle paralellik taşır.

Royal Academy’de düzenlenen *Kiefer/Van Gogh* sergisi, Anselm Kiefer’in karanlık ve tarihsel yüklü görsel dili ile Vincent van Gogh’un yoğun duygu dünyasına dayanan sanatsal yaklaşımını yan yana getirerek güçlü bir karşılaşma alanı sunmuştur. Serginin merkezinde yer alan temel soru, tarihsel olarak kurgusal olmakla birlikte derin bir düşünsel etki yaratmaktadır: Van Gogh hayatta kalmış ve 20. yüzyılın savaşlarına, yıkımlarına ve kitlesel travmalarına tanıklık etmiş olsaydı, sanatsal dili nasıl bir dönüşüm geçirirdi?

Kiefer’in Van Gogh’a duyduğu ilgi, sanatçının erken dönemine kadar uzanmaktadır. Henüz on sekiz yaşındayken, Van Gogh’un izini sürmek amacıyla Hollanda’dan Arles’e uzanan bir yolculuk gerçekleştirmiş; bu süreçte sanatçının içsel çatışmaları ve doğayla kurduğu yoğun duygusal bağdan derinden etkilenmiştir. Bu etki, günümüzde Kiefer’in büyük ölçekli tuvallerinde ve tarihsel katmanlarla yüklü heykellerinde hâlen izlenebilmektedir.

Sergi, iki sanatçı arasında zamansal sınırları aşan bir diyalog kurulabileceğini ortaya koyarken, izleyiciyi hem tarihsel şiddetin izleriyle hem de bireysel acının estetik temsilleriyle yeniden yüzleşmeye davet etmektedir. Bu karşılaşma, sanatın hem kişisel hem de toplumsal travmaları taşıma ve dönüştürme kapasitesini sorgulayan önemli bir düşünsel zemin sunmaktadır.

Görsel 7: Anselm Kiefer, *Nevermore*, 2014. Photo: Charles Duprat / Anselm Kiefer.

*Görsel 8: Vincent van Gogh, Snow-Covered Field with a Harrow (after Millet), 1890.
Fotoğraf: Van Gogh Müzesi, Amsterdam*

Bu sergi, Van Gogh'un sanatını romantik bir estetikten ziyade, travma perspektifinden okumayı mümkün kılmaktadır. Kiefer'in tarihsel ağırlık taşıyan yorumları, Van Gogh'un dünyasına karanlık bir derinlik eklerken sergiyi beklenmedik bir düşünsel düzeye taşır. Ancak Kiefer'in Van Gogh'un umut ve ışık içeren estetiğini yakalamaya yöneldiği anlarda, özellikle altın varaklı ayçiçeği yorumlarında, bu yaklaşım sınırlı bir uyum sergiler. Çünkü Kiefer için doğa artık saf bir neşe alanı değil, insanlık tarihinin kırılmalarıyla yüklü bir anlatı düzlemidir. Royal Academy'deki bu karşılaşma, izleyiciyi sanatın tarihsel travmayı taşıma ve dönüştürme kapasitesi üzerine yeniden düşünmeye davet eder.

2.5. Joseph Beuys: Şamanın Masalı

Joseph Beuys'un sanatsal pratiği, modern çağın masal anlatıcılığına dönüşmüş bir şamanik dil barındırır. Sanatçı, performanslarında ve malzeme seçimlerinde mit, ritüel ve dönüşüm temalarını yeniden canlandırarak arketipsel bir anlatı kurar. *I Like America and America Likes Me* (1974) performansında günlerce bir çakalla aynı mekânda bulunması, insan ile doğa arasındaki kadim bağı görünür kıldığı gibi “yaralı şifacı”, “kahraman” ve “hayvan rehber” gibi arketiplere de gönderme yapar.

Görsel 9: Joseph Beuys, “Amerika’yı seviyorum Amerika’da beni. (1974)”

Beuys’un sıkça kullandığı keçe, yağ, hayvan postu ve organik materyaller, masalların ilksel maddelerini çağrıştırır; bedeni koruyan, iyileştiren ve dönüştüren unsurlar olarak sembolik bir işlev kazanır. Bu malzemeler aracılığıyla sanatçı, bireysel travmaları toplumsal yaralarla ilişkilendirir ve çağdaş sanat içinde bir tür ritüelistik iyileşme alanı yaratır.

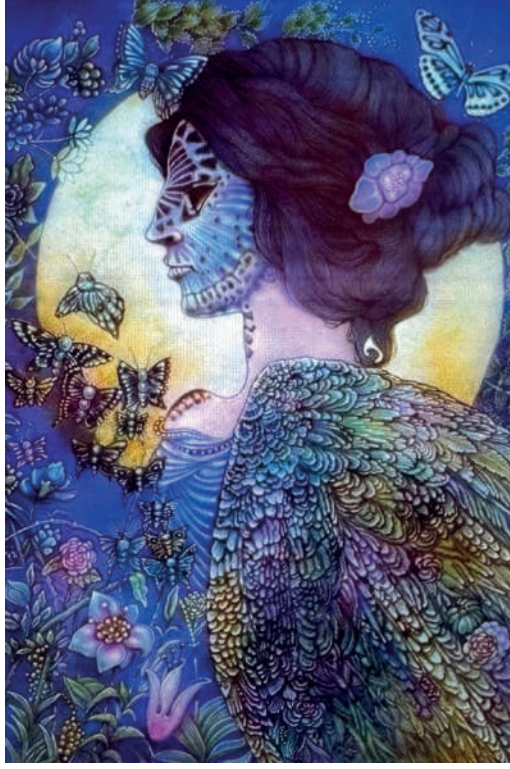
Görsel 10: Joseph Beuys, "Sürü" (1969)

Beuys'un anlatısı, masalsı bir dünyanın modern yorumudur: hem gerçek hem mitik hem kişisel hem kolektif. Bu nedenle onun sanatı, yalnızca bir performans değil, çağdaş kültürde yeniden yazılmış yaşayan bir masal olarak okunabilir.

2.6. Nazan Erkmen – Masalsı İmgelem, Mitoloji ve Kadın Belleği

Nazan Erkmen, Türkiye'de illüstrasyon, grafik sanatlar ve kitap resmi alanında öncü bir sanatçıdır. Çalışmalarının büyük kısmında masallar, mitolojik figürler, melekler, doğaüstü varlıklar ve Anadolu sembolizmi belirgin biçimde yer alır.

Erkmen'in imgeleri, Jung'çu arketiplere çok yakın bir görsel evren kurar: anne, büyücü, yol gösterici, koruyucu figürler, psişik süreçlerin estetik biçimlerine dönüşür.

Görsel 11: Nazan Erkmen İllüstrasyon çalışmalarından (Nazan Erkmen arşivi)

Kullandığı çizgisel dilde hem Osmanlı minyatüründen hem Art Nouveau estetiğinden izler bulunur; bu nedenle masalın hem yerel hem evrensel katmanlarını bir araya getirir.

Görsel 12: Nazan Erkmen, *Düşler ve Karabasanlar Serisi*

Kadın karakterleri çoğu kez kahramanın yolculuğunun öznesi olarak görünür; kırılğan ama güçlü figürler, dönüşüm temasını taşır.

Erkmen'in masalsı dünyası, çağdaş sanat içinde poetik-psikolojik bir arketipler haritası olarak okunabilir.

2.7. CANAN – Mit, Masal ve Beden Politikasının Kesişimi

Canan (eski adıyla Canan Şenol), Türkiye’de feminist, aktivist ve politik yönü güçlü işleriyle tanınır. Çalışmaları; video, fotoğraf, animasyon ve minyatür gibi disiplinler arasında dolaşır.

Canan’ın üretiminde masal ve mitolojik figürler özgürleştirici ya da eleştirel araçlar olarak kullanılır.

Görsel 13: Canan, Muhabbet Serisi, Cinler, Daire Sanat, 2019.

“Şahmeran”, “cinler”, “peri” ve diğer Anadolu masal figürleri, sanatçının işlerinde kadın bedeni, kimlik, cinsellik ve toplumsal baskılar üzerinden yeniden kurulmuştur.

Görsel 14: Canan, Sevişgenler Serisi, Kerem ile Aslı, Daire Sanat, 2019.

Arketipsel “gölge”, Canan’ın işlerinde önemli bir yer tutar: bastırılan arzular, korkular ve patriyarkanın yarattığı görünmez şiddet biçimleri masal imgeleriyle yüzeye çıkar.

Canan’ın masalı kullanma biçimi, modern bir karşı-öykü yazımı gibidir: geleneksel anlatıyı tersine çevirir, yeniden yorumlar ve politik bir dile dönüştürür.

2.8. İnci Eviner – Kolektif Bellek, Kimlik ve Dönüşen Masallar

İnci Eviner, Türkiye’nin en önemli çağdaş sanatçılarından biridir ve video, desen, performatif yerleştirmelerle tanınır. Çalışmalarında kimlik, göç, toplumsal cinsiyet ve kolektif hafıza temasını işler.

Eviner’in figürleri, masallardaki kahramanlar gibi melez, sürekli dönüşen, akışkan bedenlerdir.

Bu figürler Jung’un “gölge”, “anima/animus” ve “kahraman” arketipleriyle ilişki kurar; ancak Eviner bu arketipleri düzensiz, parçalı, çoğul bir yapıya dönüştürür.

Görsel 15: İnci Eviner, Retrospektifi: İçinde Kim Var?

Video yerleştirmelerinde masalın ritmi, döngüsü ve tekrar eden hareketleri yeniden biçimlenir; figürler bir tür kolektif performansın parçası hâline gelir.

Yerel mitleri ve folkloru çağdaş mekânsal kurgularla birleştirir. Bu yönüyle masalı bir hafıza politikası olarak kullanır.

Görsel 16: İnci Eviner, Retrospektifi: İçinde Kim Var?

Eviner'in işleri, masalın arketipsel gücünü parçalayarak yeniden kurar; bu da izleyiciyi kendi bilinçdışının karanlık bölgeleriyle karşılaştırır.

Sonuç

Masalın arketipsel dili ile çağdaş sanatın görsel ve düşünsel yapısı arasındaki ilişki, bu çalışma kapsamında yalnızca tarihsel bir süreklilik olarak değil, işlevi dönüşmüş bir simgesel alan olarak ele alınmıştır. İncelemeler, masalın çağdaş sanat pratiklerinde artık didaktik ya da romantize edilmiş bir anlatı biçimi olarak değil; bireysel ve toplumsal travmaların, bastırılmış deneyimlerin ve kimlik kırılmalarının açığa çıkarıldığı eleştirel ve çoğul bir düşünme alanı hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle masal, güncel sanat bağlamında sabit anlamlar üreten bir mitos olmaktan çıkarak, dönemin ruhsal ve politik gerilimlerini taşıyan dinamik bir anlatı yapısına dönüşmektedir.

Çalışmanın özgün katkısı, masalın arketipsel dilini çağdaş sanat pratiklerinde yalnızca tematik bir referans olarak değil, anlatı kurgusu, mekânsal organizasyon ve görsel strateji üreten etkin bir yapı olarak değerlendirmesinde yatmaktadır. Jung, von Franz, Campbell ve Hillman'ın

kuramsal yaklaşımları ile Paula Rego, Kiki Smith, Louise Bourgeois, Joseph Beuys, Anselm Kiefer, Nazan Erkmén, Canan ve İnci Eviner gibi sanatçıların üretimlerinin birlikte ele alınması, masalın çağdaş sanatta nasıl yeniden işlevlendirildiğine dair disiplinlerarası bir okuma imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda çalışma, masal-sanat ilişkisini yalnızca ikonografik benzerlikler üzerinden değil; bilinçdışı, bellek, beden ve kimlik eksenlerinde kurulan yapısal dönüşümler üzerinden tartışarak alan yazına yeni bir perspektif kazandırmayı hedeflemektedir.

Bununla birlikte, araştırmanın sınırlılıkları da bulunmaktadır. Çalışma, seçilen sanatçılar ve kuramsal çerçeveye sınırlı olup, farklı coğrafyalarda üretilen çağdaş sanat pratiklerini ya da güncel dijital anlatı biçimlerini kapsam dışında bırakmaktadır. Gelecek araştırmalarda, masalın arketipsel dilinin dijital sanat, yeni medya ve yapay zekâ temelli üretimlerdeki dönüşümü ile farklı kültürel bağlamlarda aldığı biçimlerin karşılaştırmalı olarak ele alınması, konunun daha geniş bir çerçevede değerlendirilmesine olanak sağlayabilir.

Sonuç olarak bu çalışma, masalı çağdaş sanatta yalnızca geçmişe ait bir anlatı değil; insanın varoluşsal sorgulamasını, kırılganlıklarını ve dönüşüm arayışlarını görünür kılan etkin bir düşünsel ve estetik yapı olarak konumlandırmaktadır. Masalın arketipsel dili, güncel sanatın estetik derinliği içerisinde, insanın kolektif bilinçdışıyla kurduğu ilişkiyi yeniden düşünmeyi mümkün kılan canlı bir anlatı evreni olarak varlığını sürdürmektedir.

Kaynakça

- Abramović, M. (2016). **Walk through walls: A memoir**. Crown Archetype.
- Arasse, D. (2001). **Anselm Kiefer**. Thames & Hudson.
- Beuys, J. (1984). **What is art?** Clairview Books.
- Bettelheim, B. (1976). **The uses of enchantment: The meaning and importance of fairy tales**. Alfred A. Knopf.
- Bourgeois, L. (2000). **Destruction of the father / Reconstruction of the father: Writings and interviews, 1923–1997**. MIT Press.
- Campbell, J. (2004). **Kahramanın sonsuz yolculuğu** (S. Gürses, Çev.). Kabalıcı Yayıncılık. (Orijinal eser 1949’da yayımlandı)
- Canan. (2013). **Kırk gün kırk gece**. Galeri NON Yayınları.
- Eliade, M. (1998). **Mitlerin özellikleri** (S. Rifat, Çev.). Om Yayınevi.
- Erkmen, A. (2013). **Ayşe Erkmen: Weggefährten**. Verlag für Moderne Kunst.
- Eviner, İ. (2015). **Inci Eviner**. Revolver Publishing.
- Hillman, J. (1990). **The myth of analysis: Three essays in archetypal psychology**. Northwestern University Press.
- Jung, C. G. (1959). **Aion: Researches into the phenomenology of the self** (R. F. C. Hull, Trans.). Princeton University Press.
- Jung, C. G. (1966). **The spirit in man, art, and literature**. Princeton University Press.
- Jung, C. G. (1969). **The archetypes and the collective unconscious** (R. F. C. Hull, Trans.). Princeton University Press.
- Kiefer, A. (2015). **Anselm Kiefer: Walhalla**. Royal Academy of Arts.
- McEwen, J. (1997). **Paula Rego**. Phaidon Press.
- Morris, F. (2010). **Louise Bourgeois**. Tate Publishing.
- Posner, H. (2005). **Kiki Smith**. Phaidon Press.
- Rego, P. (2010). **Paula Rego: The complete works**. Thames & Hudson.
- Smith, K. (2018). **Kiki Smith: Procession**. Haus der Kunst Publications.
- Tisdall, C. (1998). **Joseph Beuys**. Thames & Hudson.
- von Franz, M.-L. (1993). **Archetypal patterns in fairy tales**. Inner City Books.
- von Franz, M.-L. (1996). **The interpretation of fairy tales**. Shambhala.
- Görsel Kaynakça**
- Görsel 1: Paula Rego, <https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/paula-rego/1290>, (7/7/2025)
- Görsel 2: Paula Rego, <https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/paula-rego/1290>, (7/7/2025)

- Görsel 3:** Kiki Smith, <https://buffaloakg.org/artworks/20022-born>, (27/7/2025)
- Görsel 4:** Kiki Smith, <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-inside-magical-relentlessly-creative-beloved-artist-kiki-smith>, (27/7/2025)
- Görsel 5:** Louise Bourgeois, <https://www.arttv.com.tr/yazi/21.-yuzyl-a-merikan-heykel-sanatnn-oncu-isimlerinden-louise-bourgeois-lond-ra-hayward-galleryde-yazan-nurdan-ates> (17/8/2025).
- Görsel 6:** Louise Bourgeois, <https://www.arttv.com.tr/yazi/21.-yuzyl-a-merikan-heykel-sanatnn-oncu-isimlerinden-louise-bourgeois-lond-ra-hayward-galleryde-yazan-nurdan-ates> (17/8/2025).
- Görsel 7:** Anselm Kiefer, <https://artdogistanbul.com/van-goghun-golgesinde-kiefer/>, (8/9/2025).
- Görsel 8:** Vincent Van Gogh, <https://artdogistanbul.com/van-goghun-golgesinde-kiefer/>, (8/9/2025).
- Görsel 9:** Joseph Beuys, <https://ekdergi.com/kavramsal-sanatin-saman-sanatcisi-joseph-beuys/>, (23/9/2025).
- Görsel 10:** Joseph Beuys, <https://ekdergi.com/kavramsal-sanatin-saman-sanatcisi-joseph-beuys/>, (23/9/2025).
- Görsel 11:** Nazan Erkmén, <https://acikerisim.gelisim.edu.tr/server/api/core/bitstreams/2dfb869d-fe0f-478c-8b46-049a6a174073/content>, (23/9/2025).
- Görsel 12:** Nazan Erkmén, <https://acikerisim.gelisim.edu.tr/server/api/core/bitstreams/2dfb869d-fe0f-478c-8b46-049a6a174073/content>, (23/9/2025).
- Görsel 13:** Canan, <https://www.artkolik.net/roportaj/canan-samimi-olan-yapiti-anlamayacak-kimse-yoktur-sanat-ogretilemez-ve-sanat-anlatilamaz-6236>, (20/10/2025).
- Görsel 14:** Canan, <https://www.artkolik.net/roportaj/canan-samimi-olan-yapiti-anlamayacak-kimse-yoktur-sanat-ogretilemez-ve-sanat-anlatilamaz-6236>, (20/10/2025).
- Görsel 15:** İnci Eviner, <https://www.artfulliving.com.tr/gundem/inci-evinerin-gozunden-kadin-i-7131>, (20/10/2025).
- Görsel 16:** İnci Eviner, <https://www.artfulliving.com.tr/gundem/inci-evinerin-gozunden-kadin-i-7131>, (20/10/2025).